

אי תנא מציאה הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה. פירוש: דלא אמרינן דחשיד אממונא ומגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, משום דמורי ואמר, וכי נרמי שבועה עליה פריש ומודה, אבל מקח וממכר הוה אמינא לא נרמי שבועה עליה דליכא הוראה ומגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, קא משמע לן דאף במקח וממכר מורי ואמר, ובדיהבי זוזי תרווייהו, אי נמי באומר ליתן. ואי תנא מקח וממכר, הוה אמינא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר וכו', אבל זה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה דודאי איכא רמאי יהא מונח עד שיבא אליהו, זהו שטתו של רש"י ז"ל, וכן כתב הראב"ד (בתוך) [בסוף = ש"מ] המסכתא, (וזה) וזה בדרך פשט סוגייתנו דשקלינן וטרינן בסמוך בדרבי יוסי ורבנן, ואוקמינן מתניתין בדליכא ודאי רמאי, ושם נאריך יותר בסייעתא דשמיא. ומיהו תימה לי אפילו אם תימצי לומר דמתניתין דוקא בדליכא ודאי רמאי היא שנויה, מי הזקיקו לרש"י ז"ל לפרש דבאיכא ודאי רמאי יהא מונח עד שיבא אליהו, אדרבה הוה לן למימר יחלוקו בלא שבועה, וכדמשמע בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא לד, ב) גבי ההיא דרב נחמן דאמר זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאלים גבר, ואקשינן עלה מאי שנא מב' שטרות היוצאות ביום אחד רב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני, ופרקינן התם ליכא למיקם עלה דמילתא הכא איכא למיקם עלה דמילתא, דאלמא כל היכא דליכא למיקם עלה דמילתא אף על גב דאיכא ודאי רמאי כההיא דרב נחמן דאי דמר לא דמר ואי דמר לא דמר יחלוקו, דאי לא תימא הכי לישני התם ליכא רמאי הכא איכא רמאי, אלא שאין הכל תלוי אלא בדיאכא למיקם עלה דמילתא ובדליכא למיקם עלה דמילתא, והכא נמי הא ליכא למיקם עלה. ונראה שרש"י ז"ל מפרש (דהתם) דלא אמרינן יחלוקו אלא בדליכא למיקם עלה דמילתא ובדליכא ודאי רמאי, והא דלא אמרינן יחלוקו אלא בדליכא למיקם עלה דמילתא ודאי רמאי, משום דאי אמר הכי הוה משמע דבאיכא ודאי רמאי אמרינן לעולם כל דאלים גבר, ולא היא דלא אמרינן כל דאלים גבר אלא בדאיכא למיקם עלה דמילתא, אבל בדליכא למיקם עלה דמילתא ואיכא ודאי רמאי לא, אלא יהא מונח. והזקיקו לרש"י ז"ל לפרש כן, הא דאקשינן לקמן (בבא מציעא ג, א) אלא מאי רבנן והא מתניתין כשאר דמיא, דאלמא כל היכא דאיכא ודאי רמאי יהא מונח אפילו לרבנן, ולא אשכח לה נמי פירוקא לאוקמה כרבנן אלא משום דהתם ודאי רמאי דמנה דחד מינייהו הוא, אבל מתניתין ליכא רמאי דאיכא למימר דתרווייהו היא אמור רבנן יחלוקו, כן נראה לי לפי שיטתו של רש"י ז"ל.

אבל לפי מה שכתבתי במשנתנו (בד"ה וזה ישבע) דלדברי ר"ח ז"ל אפילו מתניתין בדאיכא ודאי רמאי, הכא הכי פירוש: אי תנא מציאה, הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דאיכא למימר דמורי ואמר, אבל מקח וממכר בדליכא הוראה לא, קא משמע לן דאפילו הכי יחלוקו בשבועה, ואי תנא מקח וממכר, הוה אמינא דוקא בדאיכא הוראה, וכגון דיהבי זוזי תרווייהו, אבל מציאה דליכא הוראה, אי נמי במקח וממכר בדליכא הוראה, וכגון דלא יהיב זוזי אלא חד מינייהו וכל חד וחד אמר אנא הוא דיהבית לא, קא משמע לן דבין הכי ובין הכי יחלוקו בשבועה, אי משום מגו דחשיד אממונא [חשיד] אשבועתא לא אמרינן כרבי יוחנן (ה, ב), אי משום דחיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו כאביי (ח, א). והשתא ניחא הא דאיבעיא לן לקמן (בבא מציעא ה, ב) וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד שבועה זו למה, משום דעדיין לא אתפרש טעמא דשבועה למה, דהוה ליה למימר דיחלוקו בלא שבועה, אבל לפי הפירוש הראשון, מאי קא מיבעיא להו, הא אמר בה רב פפא טעמא משום דמורי היתרא לנפשיה ואמור רבנן רמי שבועה עליה כי היכי דלודי, וסוגיא דלקמן (בבא מציעא ק, א) כבר כתבתי במשנתנו דאיתמרא אליבא דמקשה, דהוה סלקא דעתיה דיד שלישי כיד